

สี่ทศวรรษของการขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์

ดุจเดือน พันธุนาวิน

รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

db719nida@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องใช้ “การวิจัย นำ การพัฒนา” เพื่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยก้าวแรกที่จะนำไปสู่การวิจัยและพัฒนาคือ การสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงใน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข วัตถุประสงค์ของบทความ คือ การกล่าวถึงวิวัฒนาการของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ โดยการทำวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดจิตและพฤติกรรมที่มีมาตรฐานสูงทางวิชาการได้มากกว่า 40 แบบวัด มีการนำไปใช้ในงานวิจัยต่าง ๆ จนเกิดการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความลึกซึ้งและซับซ้อนมาก จึงยังจำเป็นต้องมีการทำวิจัยอีกมาก ดังที่กำลังเป็นนโยบายการวิจัยของชาติในปัจจุบัน ส่วนการนำวิชาการไปใช้ในการพัฒนาเยาวชนไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็ได้เริ่มมีมากขึ้นทั้งในระดับเยาวชนและนักพัฒนา เช่น ครู อาจารย์

คำสำคัญ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เครื่องมือวัด จิตพอเพียง จิตพฤติกรรมศาสตร์

Four Decades of Mobilizing The Philosophy of Sufficiency Economy in Psycho-Behavioral Science

Duchduen Bhanthumnavin

Associate Professor, School of Social and Environmental Development

National Institute of Development Administration

db719nida@yahoo.com

Abstract

This article calls for the necessity of employing “research results as foundation of intervention or developmental activities” for mobilizing the Philosophy of Sufficiency Economy. To strengthen the research and development in this area, it is inevitably to construct psychological sufficiency measures which are related to the three pillars and two conditions. The objective of this article was to reveal the evolution of mobilizing the Philosophy of Sufficiency Economy in psycho-behavioral science by constructing more than 40 standardized psychological and behavioral measures which have been administered in many research studies to establish the body of knowledge in terms of antecedents of the behaviors relating to this philosophy. Because this philosophy has a complex domain, there are still many areas of research studies to be investigated as emphasized in the current national research policies. As for implications on youth development, it has been increasingly applied to both target groups, as well as, to social developers such as teachers.

Keywords: The Philosophy of Sufficiency Economy, Measure, Psychological sufficiency, Psycho-behavioral science.

ความนำ

ความอยู่รอดปลอดภัยและมีความสุขสงบ เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการให้เกิดขึ้นในชีวิตของตน แต่ในปัจจุบันความปลอดภัย ความสุข และสงบเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามาใช้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางข้อมูลข่าวสารได้อย่างฉับไวและกว้างขวาง ข้อมูลหลายเรื่องอาจไม่ได้ถูกกลั่นกรองเรื่องของคุณภาพถูกต้องเหมาะสม เมื่อถูกเผยแพร่ออกไปจึงก่อให้เกิดความวุ่นวายและเกิดภัยอันตรายต่อบุคคลในสังคมและอาจบานปลายจนนำไปสู่ความร้อนรุ่มและความขัดแย้งในสังคมในวงกว้างได้

การประครองตนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประสบความสำเร็จและสงบสุขนั้น บุคคลจะต้องยึดหลักการในการดำรงชีวิต ซึ่งหนึ่งในหลักการที่สำคัญ คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักปรัชญาที่ถูกนำเสนอมานานกว่า 30 ปีแล้ว ในการที่จะช่วยให้บุคคลมีหลักในการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อจะได้ตัดสินใจกระทำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อตนและสังคม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ อยู่รอดปลอดภัยและมีความสุข

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญต่อการอยู่รอดปลอดภัยอย่างถาวรของบุคคล ชุมชน และสังคม รวมไปถึงมนุษยชาติด้วย ดังนั้นทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันขับเคลื่อนการใช้หลักปรัชญานี้ให้แก่ประชาชนได้เรียนรู้ เข้าใจ และมีศรัทธาความตั้งใจที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมให้กว้างขวางตามกำลังความสามารถของแต่ละฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายการเมือง ฝ่ายสังคม และฝ่ายจิตพฤติกรรมศาสตร์ แล้วนำพลังความสามารถของฝ่ายต่าง ๆ เหล่านี้มารวมกัน จึงจะขับเคลื่อนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิผลสูง การขับเคลื่อนโดยต่างฝ่ายต่างทำ หรือทำไปไม่พร้อมเพรียงกัน ก็ยังจะทำให้เกิดผลดีช้า และได้ผลน้อยลงด้วย

ในบทความนี้ได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ ในตลอดระยะเวลากว่า 40 ปี ที่ผ่านมา เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า 1) สาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์มีความข้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง 2) ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์นั้นมีวิวัฒนาการในการใช้วิชาการในการช่วยขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง และในด้านใดบ้างที่มีความแตกต่างจากสาขาวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างแบบวัดจิตพอเพียง และ 3) การนำองค์ความรู้ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในปัจจุบันนี้ เสนอแนะการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

วิชาการจะช่วยขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไรบ้าง

การผลักดันให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการยอมรับและใช้อย่างกว้างขวางนั้น จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบระเบียบมีขั้นตอนและมียุทธศาสตร์เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนในแต่ละขั้นตอนให้ประสบความสำเร็จ การส่งเสริมพัฒนาโดยขาดหลักวิชาการจึงเป็นการพัฒนาที่สะเปะสะปะสับสนเป็นการลองผิดลองถูก หรือการคัดลอกทำซ้ำ ๆ โดยดูจากผู้ที่เคยประสบความสำเร็จมาก่อน แต่ไม่นำมาประยุกต์ปรับให้เหมาะสมกับตนเอง การพัฒนานั้น ๆ จึงไม่ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องใช้หลัก “การนำผลวิจัยที่มีมาตรฐานสูง มาขึ้นนำการพัฒนา” หรือที่เรียกว่า Evidence-based Intervention (EBI) ซึ่งประเทศที่เจริญแล้วอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น มีนโยบายที่สำคัญว่า การพัฒนาต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนก็ต่อเมื่อแนวทางการพัฒนาเหล่านั้นมีผลการวิจัยรองรับ (Bhanthumnavin, 2011; Biglan, Mrazek, Carnine, & Flay, 2003; Nation, Crusto, Wandersman, Kumpfer, Seybolt, Morrissy-Kane, & Davino, 2003) เพราะผลการวิจัยที่มีมาตรฐานสูงเป็นตัวชี้วัดว่า การพัฒนานั้นจะมีประสิทธิผลที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จและเจริญรุ่งเรืองในที่สุด

ดังนั้นการที่จะมีผลการวิจัยได้นั้น จึงจะต้องเริ่มจากการมีองค์ความรู้ทางวิชาการที่มั่นคงเข้มแข็ง วิชาการคืออะไร? วิชาการเป็นองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือได้มาก เนื่องจากจะต้องมีพื้นฐานมาจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านการตรวจสอบมาระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลหลาย ๆ เรื่องในประเด็นเดียวกันนี้มารวมกันกลายเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ สำหรับองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อาจมีมากในบางด้าน แต่ในทางด้านจิตพฤติกรรมศาสตร์ยังมีไม่มากนัก

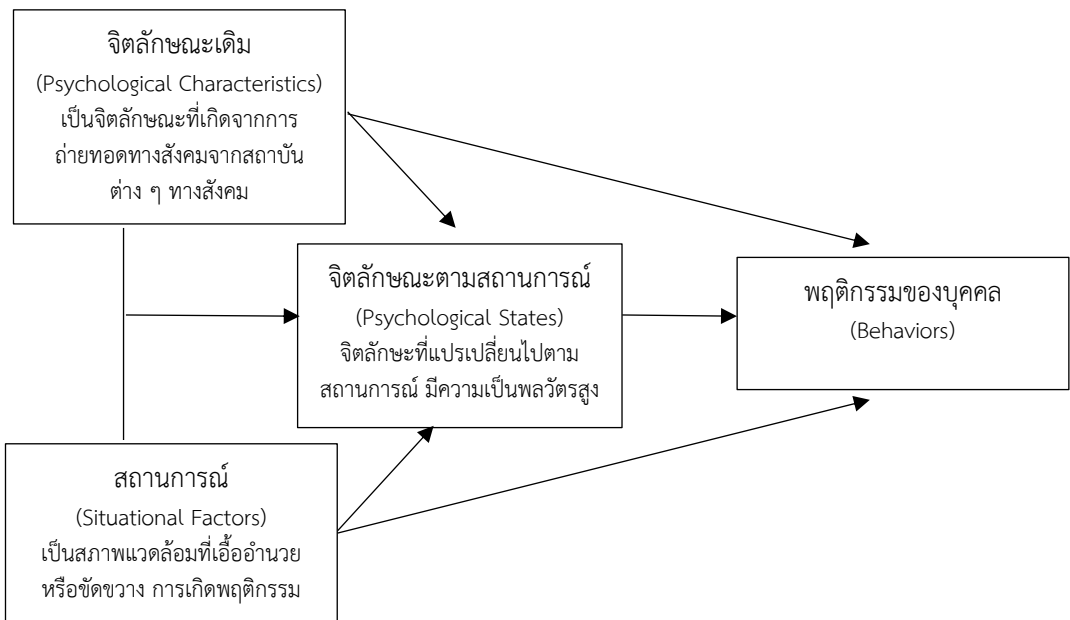
การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทางวิชาการนั้น จะต้องขับเคลื่อนบนฐานขององค์ความรู้ทางวิชาการ เพื่อนำไปสู่การวิจัยและการพัฒนา (ที่ใช้การวิจัยนำ) โดยจะต้องมีการดำเนินการใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

หนึ่ง การขับเคลื่อนที่จะสำเร็จอย่างยั่งยืน ต้องเป็นการขับเคลื่อนบนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นสาเหตุและผล ดังนั้นจึงจะต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสร้างองค์ความรู้โดยการทำวิจัยขั้นสูง เนื่องจากนักพัฒนาต้องการจะขับเคลื่อนให้เกิดผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ได้ก็ต่อเมื่อต้องทราบ ว่า อะไรคือสาเหตุของการทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจเพียงแค่ว่า พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมอะไรบ้าง เช่น พฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ (เช่น ไก่) เพื่อให้มีผลผลิตมาใช้ในครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ หรือพฤติกรรมการออมเงิน เป็นต้น แล้วหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนก็ส่งเสริมการเลี้ยงไก่หรือการออมเงิน โดยไม่รู้ว่าการส่งเสริมเหล่านี้เป็นการทำให้เกิดผลดีเพียงชั่วคราว เนื่องจากประชาชนจะกระทำพฤติกรรมปลูกผักสวนครัวหรือพฤติกรรมออมเงิน ก็เพราะตนได้รับการส่งเสริมเท่านั้น ถ้าหยุดโหมการส่งเสริมนี้แล้วประชาชนบางส่วนอาจจะหยุดทำพฤติกรรมเหล่านี้ พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริงต้องเกิดจากการ “ระเบิดจากภายใน” ไม่ใช่การทำตาม ๆ กัน สืบ ๆ กัน หรือโดนบังคับ (Office of the Royal Development Project Board, 2017) ดังนั้น การทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง จะต้องมาจากการคิดไตร่ตรอง การเห็นคุณค่าของการกระทำ ตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะกระทำพฤติกรรม เพราะพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่ดีถูกต้องเหมาะสมกับตนจริง ๆ แล้วจึงลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องไม่หยุดหย่อน มิใช่กระทำพฤติกรรมนี้เพราะมีสิ่งของตอบแทน หรือถูกบังคับ หรือทำตาม ๆ กันมา โดยไม่เข้าใจอย่างแท้จริงว่า ทำไมตนต้องทำพฤติกรรมนี้

การที่นักวิชาการจะทราบได้ว่า ปัจจัยใดเป็นสาเหตุของการมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น นักวิชาการจะต้องทำการวิจัยเพื่อแสวงหาว่าอะไรคือปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมนี้ ซึ่งตามหลักการทางจิตพฤติกรรมศาสตร์แล้ว มีหลายกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่ได้เสนอแนวทางในการ

พิจารณาว่าอะไรเป็นสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลได้ โดยกระบวนการที่คนที่ได้รับการยอมรับว่ามีความครอบคลุมในการเสนอปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์คือ รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) (Bhanthumnavin, 1998; Bhanthumnavin, 2010; Magnusson & Endler, 1977; Tett & Brunett, 2003)

ดังภาพที่ 1 ที่แสดงว่าแนวคิดของรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมที่เสนอว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจเกิดได้จากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ (Psychological Characteristics) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น บุคคลที่มีความสามารถในการคิดไปล่วงหน้าในอนาคต จะสามารถยับยั้งตนมิให้ทำพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ เพราะตนเองได้เล็งเห็นว่า ถ้าทำความชั่วในปัจจุบัน ก็จะมีผลเสียต่อตนเองและบุคคลรอบข้างได้ เป็นต้น

ภาพที่ 1 รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Magnusson & Endler, 1977)

ปัจจัยด้านสถานการณ์ (Situational Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น คนในครอบครัว หัวหน้า เพื่อน เป็นต้น และสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ ของบุคคล และส่งผลต่อการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประการที่สาม ปัจจัยที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะกับสถานการณ์ที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction) ซึ่งเป็นการมีอิทธิพลร่วมกันของความรู้สึกนึก

คิด ความเชื่อ หรือบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลแต่ละคนมีปฏิกริยาหรือการแสดงออกที่แตกต่างกัน และประการสุดท้าย ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ (Psychological State) ซึ่งมักถูกเรียกว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคล (Organismic Interaction) ซึ่งปัจจัยประเภทนี้มักมีความเป็นพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงระดับหรือปริมาณได้ตลอดเวลา จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ปรากฏเห็นชัดมากที่สุด คือ ทศนคติต่อพฤติกรรม ซึ่งบุคคลจะมีความรู้สึก เห็นประโยชน์มากหรือโทษน้อยในการทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือมีความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นทศนคติต่อพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จึงมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดทั้งในเชิงปริมาณและทิศทาง

นักวิชาการที่ใช้กระบวนการทศนตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมนี้จะสามารถบ่งชี้ได้ว่า ปัจจัยใดเป็นปัจจัยภายในและหรือภายนอกที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อทราบปัจจัยเชิงเหตุที่แท้จริงเหล่านี้ จะได้ทำการพัฒนาประชาชนให้เกิด “จิตพอเพียง” อย่างเป็นระบบบนพื้นฐานขององค์ความรู้ทางวิชาการ และเมื่อได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน ก็ยังจะทำให้เกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญานี้อย่างแนบแน่นยั่งยืนอย่างแท้จริง

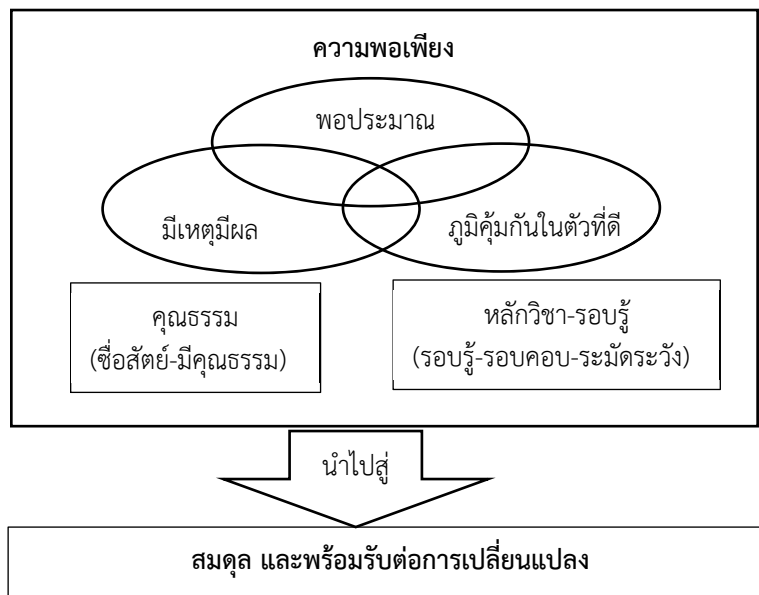
สอง การขับเคลื่อนโดยการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการนั้น นอกจากจะสามารถทำได้จากการศึกษาวิจัยตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคสนามแล้ว ยังจะต้องทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อสร้างสาเหตุใหม่ ๆ ของการมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจะดูว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลในทิศทางไหน และมีอิทธิพลในปริมาณมากน้อยเพียงใด การทำวิจัยเชิงทดลองนี้อาจทำได้หลายประเด็น เช่น การทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือพัฒนาพฤติกรรมนี้โดยตรงก็ได้ โดยการสร้างสาเหตุจากการพัฒนาจิตลักษณะที่สำคัญ เช่น ลักษณะมุ่งมั่น อดทน ควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน ประสิทธิภาพแห่งตน (Self-efficacy) เป็นต้น ตลอดจนการพัฒนาปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมได้ การทำวิจัยเชิงทดลองเป็นพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผลของสิ่งหนึ่ง ๆ ได้อย่างน่ามั่นใจมากที่สุด (Rosenthal & Rosnow, 1991)

สาม การขับเคลื่อนนั้นจะต้องมีการติดตามพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่จะบอกถึงพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงได้นั้น นั่นคือ จะต้องมีการ “วัด” (Measure หรือ Assess) การวิจัยพฤติกรรมตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการวัดปริมาณพฤติกรรม และวัดปริมาณปัจจัยต่าง ๆ จึงจะทำให้ นักวิจัยทราบได้ว่า กลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ นั้นมีปริมาณปัจจัยและพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผล อันนำไปสู่ข้อมูลที่จะเสนอแนะแนวทางการพัฒนาต่อไปได้ สำหรับนักพัฒนา ยังจะต้องให้ความสำคัญกับการวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดปริมาณของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะทำให้นักพัฒนาทราบว่า บุคคลต่าง ๆ นั้นมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละช่วงและในแต่ละเงื่อนไขในปริมาณมากน้อยเพียงใด จะได้เสนอแนะการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ และจะทำให้ทราบปริมาณพื้นฐาน (Baseline) ของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว จะมีปริมาณพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ดังนั้นการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จึงจะต้องมีการส่งเสริมให้มี

การสร้าง “เครื่องมือวัด” (Measurement) ที่จะสามารถวัดคุณลักษณะตาม 3 หัว 2 เงื่อนไขได้อย่างมีความน่าเชื่อถือ (Reliable) และมีมาตรฐานสูง (Standardized) ที่จะสามารถใช้กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับ สาขาวิชาจิตพฤติกรรมศาสตร์

จากหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ภาพที่ 2) ที่สรุปโดย Committee of Mobilizing the Philosophy of Sufficiency Economy (2004) ประกอบด้วยกลุ่มที่เป็นสาเหตุที่เป็น “ความพอเพียง” ซึ่งอยู่ในลักษณะของ 3 หัว 2 เงื่อนไข กล่าวคือ 3 หัวนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความพอประมาณ เป็นการแสดงออกหรือการกระทำของบุคคลที่แสดงถึงทางสายกลาง ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ซึ่งทำให้ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2) ความมีเหตุมีผล เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์พิจารณาอย่างรอบคอบของแต่ละบุคคลเพื่อให้ทราบความเป็นสาเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความพอเพียง และ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นความสามารถในการใช้วิจารณญาณในการคิดที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อที่จะนำไปสู่การปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบ สำหรับ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) ความรู้ในหลักวิชาต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจและมีความระมัดระวังในการดำเนินการต่าง ๆ และ 2) คุณธรรมจริยธรรมที่จะต้องมีความคู่ไปกับสติปัญญา เพื่อจะนำไปสู่ความพอเพียงอย่างแท้จริง ซึ่งความพอเพียงในกลุ่มนี้เป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่ความสมดุลหรือความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ภาพที่ 2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(Committee of Mobilizing the Philosophy of Sufficiency Economy, 2004)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์มีความสอดคล้องกันอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก แนวคิดในทั้งสองฝ่ายนี้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมรอบตัวของบุคคล มีอิทธิพลต่อตัวบุคคล และถ้าบุคคลไม่มีความคิดพิจารณาให้รอบคอบ ไม่มีภูมิคุ้มกันตนที่ดี ขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้ว สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มักเป็นแหล่งยั่วยุให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมได้ง่าย

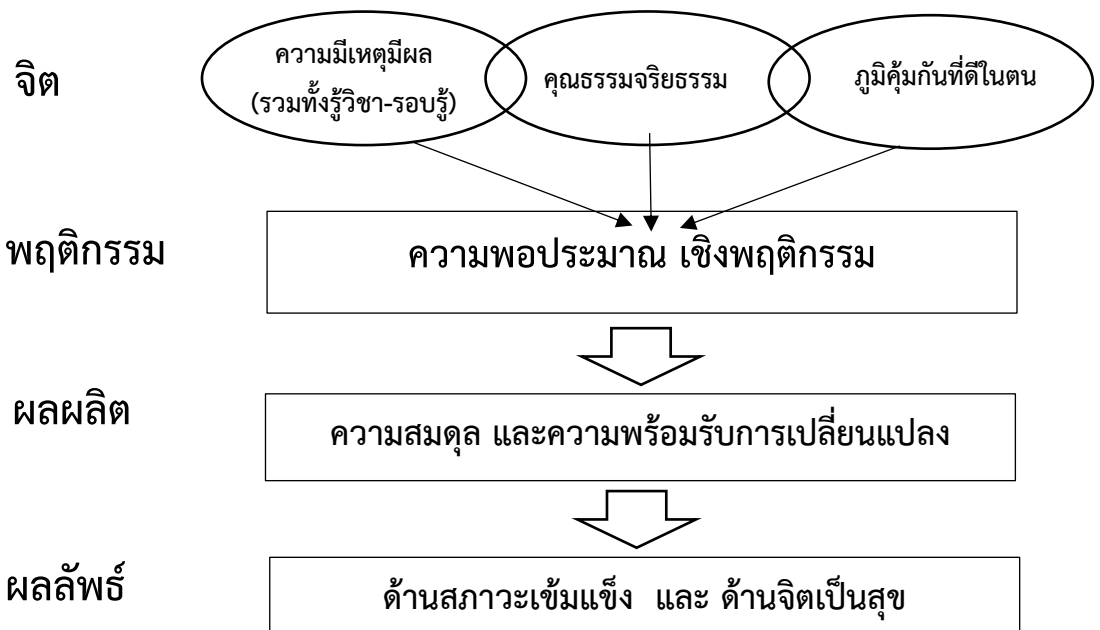
ประการที่สอง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นว่า สาเหตุที่สำคัญของความพอเพียงพอประมาณของบุคคล คือ คุณลักษณะ 3 ท่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งคุณลักษณะและเงื่อนไขจัดเป็นจิตลักษณะที่สำคัญในสาขาจิตพฤติกรรม เช่น ความมีเหตุมีผลมีความเกี่ยวข้องกับสติปัญญาตามทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของ Piaget (1972) คุณธรรมจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg (1976) การมีภูมิคุ้มกันตนมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการต้านทานการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของ McGuire (1961) เป็นต้น รวมทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นความสำคัญของการ “ระเบิดจากภายใน” ซึ่งหมายถึงการมีพฤติกรรมพอเพียงพอประมาณนั้นจะต้องเกิดจากภายในตัวบุคคล บุคคลต้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญ ยอมรับและน้อมนำเป็นส่วนหนึ่งของความคิดหรือวิถีชีวิตของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมพอเพียงพอประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับจิตพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งก็เห็นด้วยว่า จิตลักษณะของบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของพฤติกรรมของบุคคล

ประการที่สาม ในส่วนของผลที่เป็นพฤติกรรมนั้น หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมรับนวัตกรรม พฤติกรรมจริยธรรม ตลอดจนพฤติกรรมการพัฒนาตนเองและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านจิตพฤติกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (Bhanthumnavin, 1983; 2001; Bhanthumnavin, 2010) ที่เสนอพฤติกรรมของคนดีและเก่งที่เป็นผลผลิตอยู่บนต้นไม้ใหญ่ที่มีรากและลำต้นเป็นจิตลักษณะที่สำคัญ 8 ประการที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมเหล่านี้ โดยทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมได้เสนอพฤติกรรมของคนดีและเก่ง 4 ประเภทใหญ่ คือ 1) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง (เช่น พฤติกรรมบริโภคนิยม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ) 2) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น (เช่น พฤติกรรมไม่ก้าวร้าว พฤติกรรมขับชื้อดีมีมารยาท) 3) พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ (เช่น พฤติกรรมการสอน พฤติกรรมการทำงาน-การเรียน) และ 4) พฤติกรรมพัฒนา (เช่น พฤติกรรมพัฒนาตนเอง พฤติกรรมพัฒนาสังคม)

ประการที่สี่ ความสอดคล้องที่สำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดทางด้านจิตพฤติกรรมศาสตร์ คือ การเน้นการเสริมสร้างให้เป็นคนดี-เก่งและมีสุข และการป้องกันให้บุคคลมีภูมิคุ้มกันตนในตัวเพื่อมิให้ไปทำความชั่ว โดยสาขาจิตพฤติกรรมในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาบุคคลให้เป็นในเชิงทางบวก หรือที่เรียกว่า Positive Psychology (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000) ซึ่งเน้นการเสริมสร้างโดยการคิดหรือมองในทางบวกมากกว่าทางลบ ให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงใช้เป็นหลักการในการดำเนินการต่าง ๆ ตลอดมา เช่น แทนที่จะทรงตำหนิหรือลงโทษชาวเขาที่ปลูกฝิ่น แต่ทรงใช้แนวทาง Positive Psychology โดย

การแนะนำส่งเสริมการปลูกดอกไม้และพืชเมืองหนาวให้ชาวเขาแทน ซึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างที่ทำรายได้ให้แก่ชาวเขาได้อย่างเห็นชัดและรวดเร็ว และยังคงทำรายได้อย่างงดงามแก่ชาวเขาเหล่านี้มาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้มาปรับเข้าสู่กระบวนการทัศนในการคิดเชิงสาเหตุและผลของพฤติกรรมหนึ่งตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (ภาพ 1) จึงทำให้ ดุจเดือน พันธุนาวิน และ ดุจเดือน พันธุนาวิน (Bhanthumnavin & Bhanthumnavin, 2007) ได้เสนอแนวคิดที่ระบุสาเหตุทางจิตที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความมีเหตุมีผล (ซึ่งรวมความรู้) 2) คุณธรรมจริยธรรม และ 3) การมีภูมิคุ้มกันตน ที่มีความเกี่ยวข้องกับ “ความพอประมาณ” ในเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่ ผลผลิต คือ ความสมดุล และความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของความเข้มแข็ง (เช่น ตนเองเข้มแข็ง ครอบครัวเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง) และการมีจิตที่เป็นสุขสงบ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แนวคิดปัจจัยเชิงเหตุทางจิตของความพอเพียงเชิงพฤติกรรม และผลผลิตและผลลัพธ์ (Bhanthumnavin & Bhanthumnavin, 2007)

จากแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรับมาในแนวทางของสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์แล้วนั้น (ภาพที่ 3) จึงทำให้เห็นความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการที่สาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้คำตอบว่า 1) จะพัฒนาตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง จะต้องพัฒนาอะไรบ้าง และ 2) การพัฒนาเหล่านั้นต้องทำวิธีใด อย่างไร แก่ใคร จึงจะ
ได้ผลตัวอย่างรวดเร็วและยั่งยืน

การใช้องค์ความรู้ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทยเพื่อขับเคลื่อนการ พัฒนาบุคคลและสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

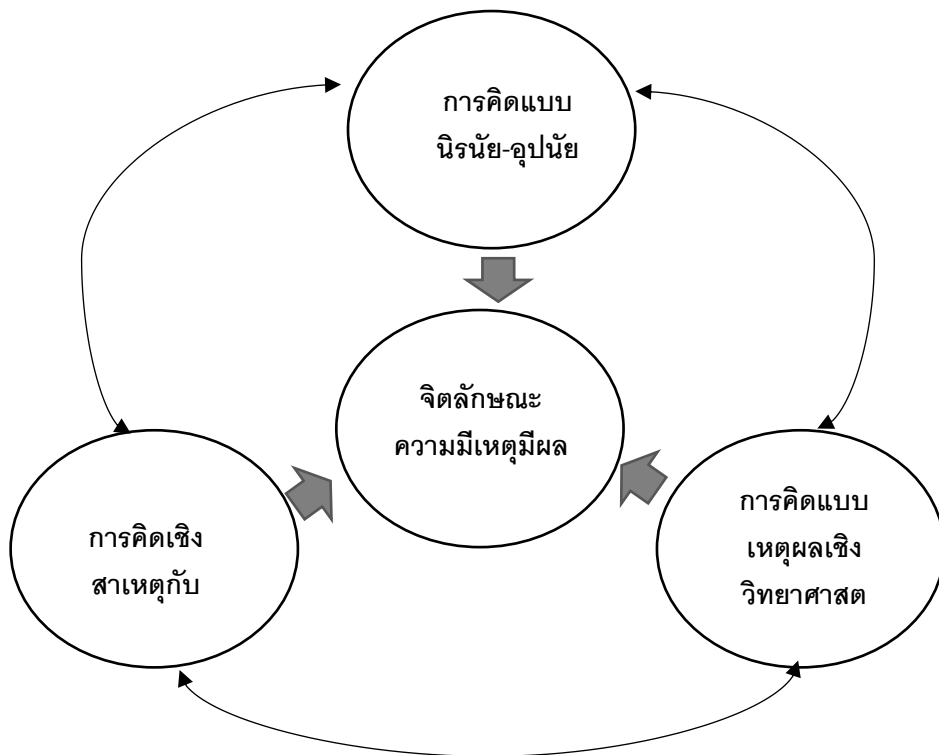
นักวิชาการในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ได้ทำการพัฒนาบุคคลและสังคมโดยใช้ความรู้ในสาขาที่
มีความสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมานานแล้ว แต่การทุ่มเทอย่างเด่นชัดให้กับการ
ขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักวิชาการในสาขานี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค ดังต่อไปนี้

ยุคเริ่มแรกในราวปี พ.ศ. 2517-2544 เป็นยุคที่มีการนำเสนอหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก นักวิชาการยุคนั้นในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์มีความสนใจในการศึกษาวิจัยและ
พัฒนาโดยตรงที่โรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่สำคัญ คือ เกษตรกร ชาวบ้าน
นักเรียนและนิสิตนักศึกษา โดยจะเห็นได้ว่า งานวิจัยในช่วงนี้มักเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบริบทของชุมชน
ที่เน้นการเกษตร เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำ (Chatakul, 1990) ทศนคติและค่านิยม (Promintra, 1988)
และ คุณลักษณะทางจิตใจ (Channuwong, 1990) เป็นต้น นอกจากนี้นักวิชาการในสาขานี้ยังสนใจศึกษา
เกี่ยวกับการรับนวัตกรรมด้วย เช่น การยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการ (Iedbuar, 1991; Koonprasert,
1992) รวมทั้งยังมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอีกด้วย เช่น การถ่ายทอดทางพุทธศาสนา (Meeklang,
2008) ลักษณะทางพุทธศาสนาของเยาวชน (Banchong, 1994; Laohasareekul, 1994) การรับรู้คุณค่าของ
ศาสนา (Srijindarat, 1990) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไม่เบียดเบียน
ตนเองและผู้อื่นของเยาวชนไทยด้วย เช่น พฤติกรรมทะเลาะวิวาท (Wawwiset, 1991) พฤติกรรมการใช้
สิ่งของอย่างคุ้มค่า (Suwandee, 2000) พฤติกรรมคบเพื่อนแบบเสียงเอ็ดส์ (Wannachart, 1998) และ
พฤติกรรมการไปเลือกตั้ง (Piyasirion, 1998) เป็นต้น

ยุคที่สอง ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550 ในช่วงนี้ได้มีการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มากยิ่งขึ้น นักวิชาการในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ จึงเริ่มมีการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวความคิดของหลัก
ปรัชญานี้มาผสมผสานกับองค์ความรู้ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเริ่มจากงานเขียนของ ดวงเดือน
พันธุ์มนาวิน และดุจเดือน พันธุ์มนาวิน (Bhanthumnavin & Bhanthumnavin, 2007) ในวารสาร
พัฒนบริหารศาสตร์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ บทความนี้เป็นบทความที่นำเสนอแนวคิดและ
ปรับปรุงและเสนอกระบวนการของปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (ภาพ 3) นอกจากนี้ สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้การ
ขับเคลื่อนจากโครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น
ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย) ได้สนับสนุนในการจัดการประชุมระดับชาติและการสัมมนา
ต่างๆ ที่เป็นการระดมนักวิชาการเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญานี้ด้วย

ยุคที่สาม ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2554 เป็นยุคเฟื่องฟูของการสร้างองค์ความรู้ในการสนับสนุนการ
ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้การ

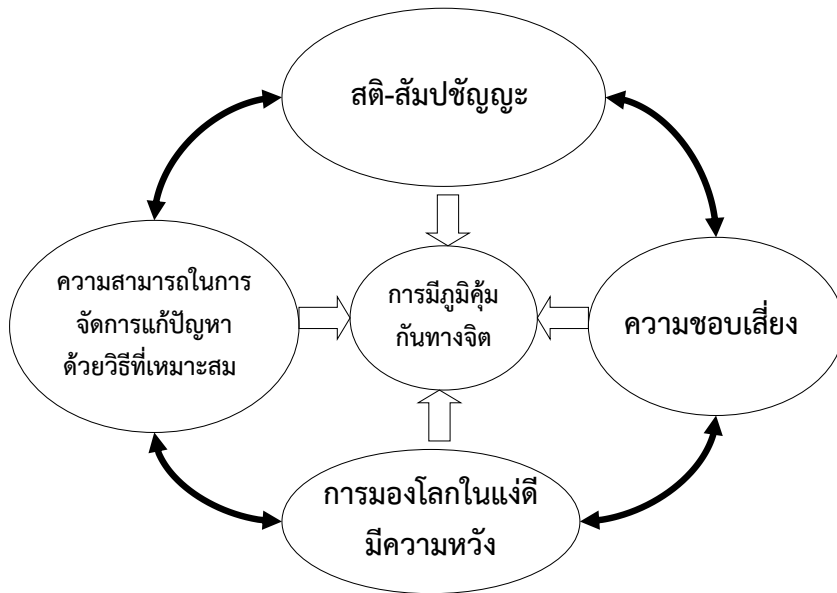
ดำเนินการของศูนย์วิจัยและพัฒนากระบวนการไทย ซึ่งนำโดย ศาสตราจารย์ ดร.ดุงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและสามารถพัฒนาเครื่องมือวัดจิตพอเพียง 3 กลุ่ม ซึ่งแบบวัดเหล่านี้มีพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ในนานาชาติด้วย เครื่องมือวัดจิตพอเพียงเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มแรก เครื่องมือวัดความมีเหตุมีผล กลุ่มนี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ โกศล มีคุณ (Meekun, 2008) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบวัดย่อย (ภาพที่ 4) คือ แบบวัดการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Reasoning) แบบวัดการคิดเชิงสาเหตุและผล (Causal-effect Reasoning) และแบบวัดการคิดแบบนิรนัย-อุปนัย (Inductive-deductive Reasoning)

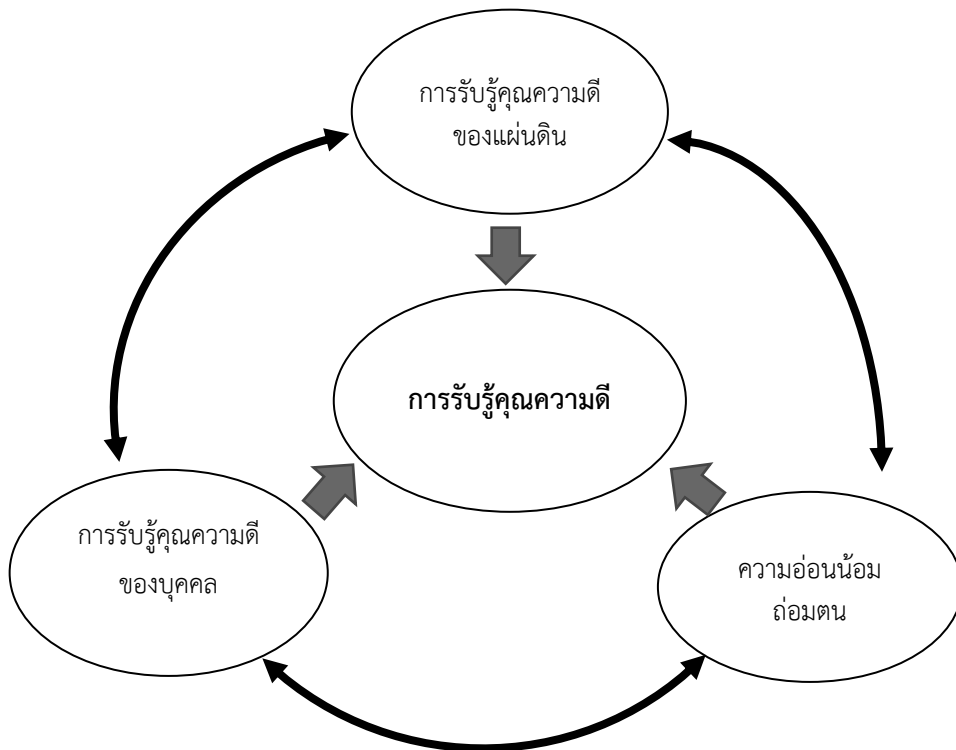
ภาพที่ 4 โครงสร้างกลุ่มแบบวัดความมีเหตุมีผล (Meekun, 2008)

กลุ่มที่สอง เครื่องมือวัดการมีภูมิคุ้มกันตน ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของดุงเดือน พันธุมนาวิ และ งามตา วานินทานนท์ (Bhanthumnavin & Vanindananda, 2008) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แบบวัดย่อย (ภาพ 5) คือ แบบวัด ความชอบเสี่ยง(น้อย) (Risk preference) แบบวัดการมองโลกในแง่ดี (Optimism) แบบวัดสติ-สัมปชัญญะ (Consciousness) และแบบวัดการจัดการกับความเครียด (Coping)

กลุ่มที่สาม เครื่องมือวัดการรับรู้คุณความดี กลุ่มนี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ อูบล เลี้ยววาริณ (Leowarin, 2008) แบ่งออกเป็น 3 แบบวัดย่อย (ภาพที่ 6) คือ แบบวัดความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humbleness) แบบวัดการรับรู้คุณความดีของบุคคล (Attitudinal Grateful to Person) และแบบวัดการรับรู้คุณความดีของแผ่นดิน (Attitudinal Grateful to Society and Nation) โดยในแต่ละกลุ่มแบบวัดเหล่านี้คณะนักวิจัยได้ทำการทดสอบในกลุ่มตัวอย่าง 3 ประเภท คือ นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้ใหญ่ ซึ่งรวมแล้วเป็นจำนวนมากกว่า 3,500 คน แล้วทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จึงทำให้ได้แบบวัดจำนวน 30 แบบวัด นอกจากการสร้างแบบวัดในเชิงที่ละตัวแปรแล้ว คณะนักวิจัยในแต่ละกลุ่มยังทำการสร้างแบบวัดที่เป็น “จิตเอกภาค” ของแต่ละกลุ่มแบบวัดสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 3 ประเภท ทำให้แบบวัดหลักรวมทั้งสิ้น 39 แบบวัด รวมทั้ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน (Bhanthumnavin, 2008a; 2008b) ยังได้ทำการวิเคราะห์แบบวัด “จิตพอเพียง” (ภาพที่ 7) ที่รวมทั้ง

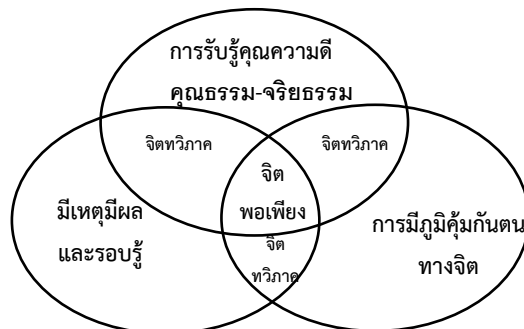

ภาพที่ 5 โครงสร้างกลุ่มแบบวัดการมีภูมิคุ้มกันตน (Bhanthumnavin & Vanindananda, 2008)

ภาพที่ 6 โครงสร้างกลุ่มแบบวัดการรับรู้คุณความดี (Leowarin, 2008)

3 กลุ่มเครื่องมือวัดนี้เข้าไว้ด้วยกัน โดยทำการวิเคราะห์และพัฒนาเครื่องมือวัดนี้เฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ ทำให้ได้แบบวัดจิตพอเพียงสำหรับผู้ใหญ่อีก 1 แบบวัดอีกด้วย รวมทั้งสิ้นได้แบบวัดหลักในการทำวิจัยในโครงการนี้จำนวน 40 แบบวัด และยังมีแบบวัดผสมระหว่างกลุ่มที่เป็นลักษณะ “จิตทวิภาค” ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีมิติผสมกันที่ละ 2 ตัวแปรที่ข้ามกลุ่มอีกจำนวนหนึ่งด้วย ผลจากการสร้างแบบวัดเหล่านี้ได้ทำให้การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาพที่ 7 การรวมตัวของจิตลักษณะ 3 กลุ่ม เป็น “จิตพอเพียง” (Bhanthumnavin, 2008a)

ยุคที่สี่ ปี พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน ในยุคนี้มีการศึกษาวิจัยในหลายแง่มุมและหลายกลุ่มตัวอย่างที่นำไปสู่การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับนักเรียนที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง (Nagara, 2007; Virotvithayagan, 2008) นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยที่นำแบบวัดบางชุดที่สร้างโดยคณะนักวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ไปใช้ด้วย เช่น แบบวัดในกลุ่มการรับรู้คุณความดี (Sipiyarak, 2009; Thongkamnerd, 2011; Wattanacheewanopakorn, 2012) แบบวัดในกลุ่มการมีภูมิคุ้มกันตน (เช่น Bousri, 2007; Chaphakdee, 2011; Kiatmahachai, 2012; Sanamkate, 2007) หรือใช้พร้อมกันทั้ง 3 กลุ่มแบบวัด (Chaitup, 2013; Sirirak, 2012) นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบวัดในลักษณะ “จิตทวีภาค” ในการศึกษาเกี่ยวกับการเสี่ยงอย่างมีสติในนักเรียนอีกด้วย (Bhanthumnavin, 2013) รวมทั้งยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพในสาขานี้ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย (Sangpoom, 2013) จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถทำได้มากขึ้นโดยเฉพาะในเชิงการสร้างองค์ความรู้ของสาเหตุของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายและแนวทางการพัฒนาประชากรกลุ่มต่าง ๆ ให้มีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น

การมองไปข้างหน้าเพื่อรวมพลังขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้แสดงถึงความสอดคล้องของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์ความรู้ทางวิชาการในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ ตลอดจนพัฒนาการของการสอดประสานของทั้งสองแนวทางนี้ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนับวันจะยิ่งมีความชัดเจนและสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคมได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการที่จะช่วยขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลให้บรรลุเป้าประสงค์โดยเร็วยิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนยังมีสิ่งที่นักวิชาการต่าง ๆ ควรดำเนินการให้มากยิ่งขึ้น 3 ประการ ดังนี้

หนึ่ง ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การวัดคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนนั้นมีทิศทางที่ชัดเจน และไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงขอเชิญชวนให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักพัฒนาในสาขาอื่น โดยเฉพาะในทางด้านสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้นำแบบวัดที่นักวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์สร้างไว้แล้ว และทำการทดสอบคุณภาพและมาตรฐานของแบบวัดเหล่านี้ไว้แล้ว ไปปรับใช้ในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสาขาของท่าน เพื่อที่จะสามารถสร้างความเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างสาขาให้มากยิ่งขึ้น ท่านสามารถติดต่อขอใช้แบบวัดเหล่านี้ได้จาก ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โทรศัพท์ 02-940-6829

สอง การสร้างเครื่องมือวัดเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากหลักปรัชญานี้มีความกว้างขวาง และมีความเกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชาในหลายแง่มุม จึงขอเชิญชวนให้นักวิชาการในทุกสาขาวิชาในการสร้างเครื่องมือวัดให้มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้องกับจิตพอเพียง และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโดยเฉพาะเครื่องมือวัดด้านสถานการณ์ที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางการดำเนินการตามหลักปรัชญานี้ เพราะการมีเครื่องมือวัดหรือแบบวัดที่มีคุณภาพมาตรฐานจะเป็นหลักที่จะช่วยส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาหลักปรัชญานี้ได้อย่างกว้างขวาง

สาม การ “ระเบิดจากภายใน” เป็นหลักสำคัญของการเสริมสร้างให้บุคคลมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน การให้แต่ความรู้เกี่ยวหรือส่งเสริมพฤติกรรมที่เกี่ยวกับหลักปรัชญานี้ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ การออมเงิน หรือ ออมความดี เป็นต้น อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญานี้อย่างยาวนาน เพราะอาจเป็นเพียงการทำตาม ๆ กัน สืบ ๆ กันมา หรือทำเพราะอยากได้สิ่งของแลกเปลี่ยน ดังนั้น นักวิชาการในสาขาอื่น ๆ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถาวร เช่น ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ทศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น นักวิชาการในสาขาอื่น ๆ หลายท่าน อาจเห็นว่าเป็นการยากที่จะเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะเหล่านี้ แต่นักวิชาการในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์มีความรู้ความชำนาญโดยตรงและมีหลักวิธีการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและจิตลักษณะเหล่านี้ จึงขอเชิญชวนให้นักวิชาการจากสาขาอื่นมาร่วมมือกับนักวิชาการในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อให้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความรวดเร็วและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Banchong, W. (1994). *Religious and behavioral science characteristics of the southern Thai youths from Pandid Dham Pandid Thong communities* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (1983). *Moral socialization of teacher* [In Thai]. Monograph No.4. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (1998). Interactionism model for research study of antecedents of behaviors and development [In Thai]. *Thai Dental Nurse Journal*, 10(2), 105-108.
- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (2001). *The psychological theory of moral and work behavior* (4th Ed.) [In Thai]. The Graduate School of Social Development. National Institute of Development Administration.

- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (2008a). *Empirical development of multi-level psychological assessments in the context of the Philosophy of "Sufficiency Economy"* [In Thai]. Research report. The Principal Project of Research & Development of the Thai Behavioral System National Research Council.
- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (2008b). Empirical construction of multilevel psychological sufficiency scales [In Thai]. *Journal of Psycho – Behavioral Science: The Thai Behavioral System*, 5(1), 122-154.
- Bhanthumnavin, D. [Duangduen]. (2011). Research evidence based practice in personnel development [In Thai]. *Human Resources and Organization Development Journal*, 3(2), 4-17.
- Bhanthumnavin, D. [Duchduen]. (2010). *Evidence-based theory and findings in psycho-behavioral science for research and development of individual and society* [In Thai]. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Bhanthumnavin, D. [Duchduen]. (2013). *Antecedents and consequences of mindful risk-taking behavior in secondary school students* [In Thai]. Research report. The Principal Project of Research & Development of the Thai Behavioral System National Research Council. (in Thai language).
- Bhanthumnavin, D. [Duchduen] , & Bhanthumnavin, D. [Duangduen] (2007). Sufficiency Economy at individual level: Theory and research findings for the construction of psycho-behavioral indicators [In Thai]. *NIDA Development Journal*, 47(1), 27-79.
- Bhanthumnavin, D. [Duchduen] & Vanindananda, N. (2008). *Multi-dimensional test construction of psychological immunity based on The Philosophy of Sufficiency Economy*. Research report [In Thai]. The Principal Project of Research & Development of the Thai Behavioral System National Research Council.
- Biglan, A., Mrazek, P. J., Carnine, D., & Flay, B. R. (2003). The integration of research and practice in the prevention of youth problem behaviors [In Thai]. *American Psychologist*, 58(6-7), 433-440.
- Bousri, T. (2007). *Integration of the antecedents of training program, family and psychological characteristics as correlates of intention to change positively in juvenile delinquents*

- at *Ban Kanjanapisek* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration
- Chaitup, C. (2013). Psychological sufficiency, sufficiency organization, work happiness, organizational support, and organizational citizenship behavior: A case study of the Department of Corrections [In Thai]. *Academic Service Journal, Prince of Songkla University, 24(2)*, 15-30.
- Channuwong, S. (1990). *A study of the psychological traits of the Thai rural people living in the villages with different stages of development* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwiroth University.
- Chaphakdee, K. (2011). *Integration of Buddhist belief and practice, psychological characteristics and situational factors on adjustment after bereavement of Thai Adults* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Chatakul, K. (1990). *Factors related to the adoption of technology for soil and water conservation of farmers in villages around Kao Hin Sorn Agricultural Research and Development Centre, A project Initiated by His Majesty the King* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwiroth University.
- Chinsiriphan, T. (2012). *Psychosocial factors related to mathayom suksa 3 students' moderation practices as sufficiency economy in school with sufficiency model* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwiroth University.
- Committee of mobilizing the Philosophy of Sufficiency Economy. (2004). *What is the Philosophy of Sufficiency Economy?* [In Thai]. Office of the National Economic and Social Development Board.
- ledbuar, W. (1991). *Psychosocial correlates of academically innovative behavior of primary school teacher under Bangkok metropolitan administration* [In Thai].

- Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Jantasorn, K. (1998). *Psycho-social correlates of resistance to amphetamine usage in secondary schoolers* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Kiatmahachai, K. (2012). *Psychosocial correlates of self-control ability of male juvenile delinquents* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive-development approach. In T. Lickona & G. Geis. (Eds.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues* (pp. 31-54). New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Koomprasert, S. (1992). *The effects of persuasive message on adoption of educational innovation of the secondary school mathematic teachers* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Laohasareekul, H. (1994). *Correlates of Buddhist and behavioral science characteristics of adolescents in sunday school* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Leowarin, U. (2008). *An empirical development of multidimensional assessment of attitudinal gratefulness* [In Thai]. Research report. Center of Research and Development in Thai Behavioral System. National Research Council.
- Magnusson. D., & Endler, N.S. (1977). *Interactional psychology and personality*. New York: John Wiley and Sons.
- McGuire, W. J. (1961). Resistance to persuasion conferred by active and passive prior refutation of the same and alternative counterarguments. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 326-332.
- Meeklang, W. (1987). *The interrelationship among attitudes, knowledge, practices, and socialization in Buddhism of the undergraduate students in universities in Bangkok*

- [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Meekun, K. (2008). *An empirical development of multidimensional assessment of reasoning abilities* [In Thai]. Research report. Center of Research and Development in Thai Behavioral System. National Research Council.
- Nagara, R. (2007). *Integration of psychological characteristics and situational factors as correlate of thrift behavior of junior highschoolers with bank in school* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Nation, M., Crusto, C., Wandersman, A., Kumpfer, K. L, Seybolt, D., Morrissey-Kane, E., & Davino, K. (2003). What works in prevention: Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6/7), 449-456.
- Office of the Royal Development Project Board. (2017). The King's Principles of working from <http://www3.oae.go.th/rdpcc/images/filesdownload/learningmultiplayerKing.pdf>
- Piyasiriron, N. (1998). *Psycho-social correlates of voting behavior of students in Rajabhat university* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social Development. National Institute of Development Administration.
- Promintra, W. (1988). *Attitudes, values, and needs of the rural Thai living in villages with different stages of development and different exhibiting certain types of family behavior* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Rosenthal R. & Rosnow R. L. (1991). *Essentials of behavioral research: Methods and data analysis*. 2nd edition, New York. : McGraw-Hill, Inc.
- Sanamkate, N. (2007). *Internal and external immunity as correlates of appropriate peer-group behavior in senior high school students* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Sangpoom, C. (2013). *Development of sustainable development tourism community: A grounded theory study of tourism community based on the Philosophy of*

- Sufficiency Economy* [In Thai]. Unpublished Doctoral Dissertation. Srinakhariwrot University.
- Seligman, M.E.P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Sipiyarak, W. (2009). *Psycho-social correlates of self-independent behavior of older adults* [In Thai]. Unpublished Master's thesis . The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Sirirak, C. (2012). *School and family situations, and psychological sufficiency correlates of responsible behaviors of Thai junior high school students* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwrot University.
- Srijindarat, U. (1990). *Ego identity development relating to work value and religious orientation in southern Thai adolescents* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwrot University.
- Suwandee, L. (2000). *Psycho-social as correlates of waste minimization behavior of students in Rung Arun Project's school* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social Development. National Institute of Development Administration.
- Tett R. P. & Burnett D. D. (2003). A personality trait-based interactionist model of job performance. *Journal of Applied Psychology*, 88 (3), 500-517.
- Thongkamnerd, N. (2011). *Psycho-social as correlates of water resource conservation behavior of secondary school students in the co-heart for revitalizing the Saensaeb canal project* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Virotvithayagan, C. (2008). *Antecedents and consequences of sufficient behavior of junior secondary students in schools with sufficiency economy project* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social Development. National Institute of Development Administration.

- Wannachart, W. (1998). *Psycho-social as correlates of AIDS risk-peer relationship behavior of male university students* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. The Graduate School of Social Development. National Institute of Development Administration.
- Wattanacheewanopakorn, W. (2012). *The psycho-social correlates of academic and virtue oriented behaviors of undergraduate students* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.
- Wawwiset, P. (1991). *Psychosocial characteristics for the prevention of violent behavior in adolescent* [In Thai]. Unpublished Master's thesis. Behavioral Science Research Institute, Srinakhariwirot University.

วารสาร
พัฒนา
สังคม
JSD